

Анастасія Олегівна Огієнко – студентка I курсу факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **Вікторія Олегівна Панкратова** – доцент кафедри
юридичних дисциплін Сумської філії Харківського національного
університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРАВОВОГО СТАТУСУ НЕПОВНОЛІТНІХ

Загальна декларація прав дитини проголошує, що дитина внаслідок її фізичної і розумової незрілості потребує спеціальної охорони і піклування, включаючи і належний правовий захист. Необхідність захисту прав та інтересів неповнолітніх зумовлена їх віком, який не дозволяє у повному обсязі здійснювати права, що їм належать, використовувати правові засоби їх захисту. Питання правового статусу неповнолітніх досліджувалось такими вченими як: С. С. Алексєєв, С. Н. Братусь, А. М. Белякова, І. С. Вишневська, В. С. Завадський, Ю. А. Заїка, Т. І. Заславська, М. Г. Кобець, О. Е. Лейст, О. В. Малько, В. Ф. Погорілко, Л. С. Явіч та ін. Проте наукові праці з обраної тематики не відображають всіх існуючих проблем та особливостей. Крім того більшість з них були написані з використанням законодавства, що на сьогодні вже не є чинним, і тому є такими, що не відповідають сучасним реаліям.

Починаючи з додержавного суспільства і донині правовий статус неповнолітнього пройшов тривалий період становлення. Зміст даного поняття змінювався залежно від соціально-економічних, морально-етичних, релігійних та наукових поглядів.

Так, додержавне суспільство сприймало неповнолітніх як осіб, що позбавлені правового статусу. Рабовласницька та ранньофеодальна держава проголошувала незаперечний та майже абсолютний характер батьківської влади, неповнолітній майже не наділявся дієздатністю. XVIII–XIX століття ознаменувалися деяким прогресом у становленні прав неповнолітніх. У цей час уже розвиваються гуманістичні доктрини у філософській думці, підвищується рівень правової культури суспільства [1, с. 6].

До XX сторіччя формуються концепції захисту прав дітей та основні принципи щодо законодавчого забезпечення інтересів різних категорій дітей: законних, позашлюбних, дітей-сиріт; оформляються форми захисту прав неповнолітніх та обмеження авторитарного впливу батьківської волі [2, с. 48].

Правосуб'єктність є центральним елементом правового статусу особи, що визначає (обумовлює) наявність або відсутність, обсяг та умови реалізації прав і свобод особи, має найважливіше, принципове значення.

Правосуб'єктність є складеною категорією, охоплює правоздатність, дієздатність та деліктоздатність суб'єкта права [3, с. 95].

Правоздатність – це здатність особи мати права та обов'язки. Будь-який громадянин, зокрема й неповнолітній, є правоздатним, тобто носієм відповідних прав і свобод.

Дієздатність означає фактичну здатність людини здійснювати ті чи інші юридичні дії, спрямовані на виникнення, зміну чи припинення цивільних прав та обов'язків. Сучасне розуміння дієздатності знайшло своє відображення в ч. 1 ст. 30 ЦК України, відповідно до якої – це здатність фізичної особи своїми діями набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати, а також створювати для себе цивільні обов'язки.

Дієздатність, як і правоздатність – це також здатність особи, але вже не природна властивість як така, а готовність до здійснення визначених дій і вчинків, передбачених законом, що становлять права і обов'язки фізичної особи. Існування такої здатності вже не має абстрактного характеру і не може бути однаковою для всіх фізичних осіб [5, с. 56].

Обсяг дієздатності зростає у зв'язку зі збільшенням віку особи, набуттям нею соціальних якостей, правового досвіду та формуванням зрілості в поглядах і діях. Повна дієздатність передбачає настання такої вікової зрілості, коли суб'єкт права повною мірою може реалізовувати права та обов'язки. Завдання права – встановити той хронологічний момент, коли обсяг цих навичок досягає рівня, достатнього для усвідомлення конкретною особою значення своїх дій. Як правило, ця проблема вирішується шляхом поетапного розширення правосуб'єктності у міру зрілості [4, с. 102].

В Україні законодавець, відображаючи психологічні зміни, що відбуваються у дитини в процесі дорослішання, поділяє неповнолітніх на дві основні групи: малолітні особи у віці до 14 років та неповнолітні у віці з 14 до 18 років. Відповідно до такого поділу ці групи фізичних осіб наділені певним обсягом дієздатності. Малолітні особи є частково правочиноздатними та не є деліктоздатними, а неповнолітні володіють обмеженою правочиноздатністю та повною деліктоздатністю, із застосуванням субсидіарної відповідальності їх батьків (усиновителів) або піклувальників.

Деліктоздатність – це здатність бути відповідальним за скоєне правопорушення. Неповнолітні у віці від 14 до 18 років вважаються матеріально деліктоздатними, тобто самі відповідають за майнову шкоду, заподіяну їх діями. Однак, якщо в неповнолітнього немає майна або заробітку, достатнього для відшкодування шкоди, шкоду за завдані збитки мають відшкодувати його батьки. Якщо неповнолітній здійснив правочин, що виходить за межі його дієздатності, без письмової згоди його законних

представників або їх подальшого схвалення, то таку угоду суд може визнати недійсною.

Отже, правосуб'єктність неповнолітніх є важливим елементом правового статусу, що визначає межі їхніх правових можливостей, встановлює потенційний обсяг прав та обов'язків, охоплює правоздатність, дієздатність та деліктоздатність цих суб'єктів права.

Література

1. Вдовичин І. Я. Філософсько-історичний аналіз дослідження інституту прав людини / І. Я. Вдовичин // Інтегральний вимір інституту прав людини / І. Я. Вдовичин, Ю. О. Фігель, І. М. Жаровська ; передм. В. С. Канцір. – Львів : Сполом, 2013. – 203 с.
2. Квас О.В. Звичаєве право і становище української дитини (кінець XIX – початок XX століття) / О.В.Квас // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2013. – Вип.31. – С. 48-50.
3. Ортинська Н. В. Правовий статус неповнолітніх: теоретико-правове дослідження : дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук : 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень / Наталія Володимирівна Ортинська ; Міністерство освіти і науки України, Національний університет «Львівська політехніка». – Львів, 2017. – 524 с.
4. Саблук С. А. Правосуб'єктність як елемент правового статусу дитини / С. А. Саблук // Університетські наукові записки. – 2008. – № 2. – С. 101-105.
5. Форманюк В. І. Вік як умова правосуб'єктності особи / Форманюк В. І. // Часопис цивілістики. – 2012. – Вип. 14. – С. 55-58.

Валентина Юрійвна Сіліверст – студентка I курсу Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **Тетяна Львівна Білоус** – доцент кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук

ДЕРЖАВНА ВЛАДА: СУТНІСТЬ, ОСОБЛИВОСТІ ТА МЕТОДИ ЗДІЙСНЕННЯ

На сьогоднішній день державна влада є одним із найбільш вивчених і одночасно дискусійних питань загальнотеоретичної юриспруденції. Сьогодні дослідження проблем державної влади в Україні значно